

**МЕТОДИКА ОПРАЦЮВАННЯ ДРАМАТИЧНОГО ТВОРУ
НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ:
СПЕЦИФІЧНІ ФОРМИ І ПРИЙОМИ ВИВЧЕННЯ ДРАМИ**

Літературна освіта зорієнтована на формування літературних знань, культури, щирості, багатства почуттів юної особистості, має сприяти розвитку ерудиції, розумінню життя. Важливо, що для успішного навчання літератури в школі потрібно врахувати психологічні особливості сприйняття учнями художнього тексту. За останні десятиліття психолого-педагогічна наука зробила вагомі кроки в цьому напрямку. Як залучити школярів до читання художніх творів – одвічне питання всіх учителів-словесників. Крім визначених педагогікою вікових особливостей сприйняття художніх творів, у наш час треба враховувати ту дуже сумну для шанувальників гарної книги обставину, що діти та підлітки з кожним роком читають все менше й менше.

Як би важко не було, але вчитель повинен створити такі умови на уроці, щоб учень захотів прочитати твір. Слід максимально підготувати школярів до зустрічі з текстом художнього твору. Це можуть бути різні види коментарів, відомості про особливості жанру твору, читання цікавих уривків, що викличуть в учнів інтерес, створять емоційний настрій (літературний матеріал повинен викликати в дітей ті почуття, які відповідають основній тональності твору).

У методиці можна побачити велику кількість праць, присвячених вивченню творів різних літературних жанрів. Варто зазначити, що серед цих досліджень лише незначна кількість тих, які присвячені вивченню драматичних творів. До цієї проблеми зверталися Т. і Ф. Бугайки, В. Неділько, Н. Падалка, Є. Пасічник, В. Цимбалюк та ін. Серед останніх публікацій варто виділити статтю А. Ситченка «Особливості аналізу драматичного твору в школі», у якій дослідник головну увагу приділяє вибору алгоритму аналізу драматичного твору [1]. Недостатньо висвітленим залишається питання про

специфічні форми і прийоми вивчення драми. Дослідження цього питання і має на меті наша стаття.

Драма це – літературний твір, побудований у формі діалогу та призначений для сценічного виконання [2]. Як літературному твору драмі відведено менше місця у шкільних програмах для учнів середньої та старшої ланки, ніж епосу чи ліриці.

Завдання, яке стоїть перед учителем на уроках під час вивчення драматичного твору, набагато складніше. Педагог повинен виховати не тільки вдумливого та кваліфікованого читача, а й глядача. Учні мають уміти оцінити спектакль, гру акторів. Завдання достатньо складне, але цілком посильне, навіть для тих учителів української літератури, які працюють у найвіддаленіших сільських школах і не мають змоги систематично відвідувати разом зі своїми вихованцями вистави драматичного театру. На допомогу словеснику прийдуть специфічні прийоми, вироблені методичною наукою і практикою. Тому доцільно:

1) організувати перегляд телеспектаклю, вистави чи прослуховування інсценізацій після первинного сприйняття і роботи з текстом драматичного твору.

Слухова організація ТЗН:

- організація перегляду телеспектаклів, прослуховування окремих сцен аудіоспектаклів;

- відвідування театру й перегляд вистави у виконанні акторів театру – як елемент позашкільної роботи з предмета.

2) перед застосуванням такої роботи з учнями проводиться інструктаж. Ним може бути розповідь про акторів, які беруть участь у виставі, якщо це її фрагмент у запису, то доцільно вчителю наголосити, яку дію чи картину дії вони мають змогу прослухати.

3) після такої роботи учні повинні будуть виконати певні завдання або відповідати на запитання, поставлені заздалегідь. Щоб перегляд вистави або

прослуховування аудіозапису не перетворилось у банальний номер з концерту, варто вчителю подбати про дидактичні завдання:

- Зверніть увагу на голос того чи того актора, який виконує певну роль. Чи вдалося йому передати складний душевний стан, в якому опинився персонаж? Відповідь повинна бути аргументованою.

- Чи таким ви уявляли героя? Порівняйте зовнішність актора й зовнішність персонажа (за текстом комедії).

- Виділіть ті ситуації, які, на ваш погляд, є найбільш комічними або трагічними. Які ви знаєте засоби творення комічного чи трагічного?

Учням припаде до душі робота зі створення афіші або програмки до спектаклю, колажу зі світлин до однієї вистави з різних театрів тощо.

Методисти рекомендують також пропонувати школярам усно описати певні мізансцени чи декорації до окремих дій п'єси. Під час опрацювання драматичних творів необхідно широко використовувати фрагменти театральних вистав, кінофільмів, а також ілюстрації, фотографії тощо. Важливо, щоб їх демонстрування доповнювалося вчительськими поясненнями, запитаннями. Написання відгуку на переглянуті вистави стало поширеною формою роботи в школі. Також методисти рекомендують використовувати метод рецензії. Це допомагає учням відчувати себе у ролі критика літературного твору.

Рецензія – складніший вид творчої роботи для школяра в порівнянні з відгуком [3]. У праці В. Сухомлинського «Серце віддаю дітям» стверджується: «Школа є справжнім осередком культури лиш коли в ній панують 4 культу: культ Батьківщини, культ людини, культ книжки і культ рідного слова» [4]. Любов до рідного слова неможливо сформувати чи виховати без творчості.

Рецензія і є видом творчої роботи, у якому учень критично оцінює твір або переглянуту виставу. Доцільно в класі зачитати зразок такої рецензії тобто навчити школярів, з яких структурних елементів складається рецензія:

1) критика відомостей про виставу; кілька думок про загальне враження від вистави;

2) аналіз гри акторів; розкриття майстерності цієї гри;

3) оцінка переглянутої вистави; визначення недоліків, висловлення побажання; показ власного бачення картини, дії, окремого епізоду.

Варто підкреслити, що методично виправданим є перегляд спектаклю після прочитання й роботи над текстом літературного твору. Бо, по-перше, самостійне прочитання тексту забезпечує емоційне сприйняття і глибоке його розуміння; по-друге, формує вміння самостійно оцінювати літературний твір; по-третє, у процесі читання з'являються читацькі образи, оскільки ознайомлення з текстом драматичного твору відбувалося безпосередньо; у результаті перегляду спектаклю формуються зорові враження, які загальмують читацькі образи; по-четверте, більшість учнів, які подивилися спектакль, літературний твір уже не прочитають; по-п'яте, кожен театр по-своєму (навіть 2 актори не схожі між собою) інтерпретує зміст, ідею того чи того твору.

Також вивчення драматичних творів може відбуватися в контексті позакласної роботи зі школярами. Організація драматичного гуртка – один із дієвих видів позакласної роботи з літератури. Це той осередок, де можуть проявити себе учні творчі, бо життя учнівського колективу не може бути повноцінним без творчості, що є безпосередньою потребою дітей. Щоб стимулювати учнівську творчість, необхідно практикувати такі форми роботи, які викликають у дітей потребу комунікативної діяльності. Цим вимогам відповідає такий вид позакласної роботи з предмета, як гурток.

Основні його завдання:

- 1) виявляти літературно обдарованих школярів;
- 2) стимулювати їх творче зростання;
- 3) поглиблювати творчу активність.

Інколи вчителі організують попередній перегляд спектаклю. Такий підхід сприяє емоційному сприйняттю тексту, але шкодить формуванню кваліфікованого глядача. Розігрування окремих сцен драматичного твору учнями допомагає їм зануритись у світ театрального мистецтва, збуджує їхню увагу, допомагає побачити структуру драматичного твору з різних сторін: читач, глядач, актор та інші.

Готуючись до уроку, на якому вивчатиметься драматичний твір, словеснику слід пам'ятати, що його зміст сприймається на основі монологів і діалогів дійових осіб, адже саме з монологів-роздумів, розмов двох, трьох чи кількох героїв п'єси складається зміст драматичного твору.

Виділимо фактори, від яких залежить успішність сприйняття й аналізу драматичного твору в школі:

1) уміння учнів під керівництвом учителя визначити особливість, характер конфлікту, визначити основну дію, основні етапи її розвитку, розташування персонажів твору;

2) організувати належне прочитання тексту драматичного твору, навіть тоді, коли твір вивчався не текстуально, а в контексті певної теми.

3) організувати роботу зі школярами з метою розвитку відтворювальної уяви.

Як свідчать психологи, у процесі читання драматичного твору в учнів гірше працює відтворювальна уява в порівнянні зі сприйняттям епічного чи ліричного твору. Цей факт пояснюється відсутністю авторських відступів, авторських характеристик, описів та ін. З метою розвитку відтворювальної уяви варто запропонувати школярам таку форму роботи над драматичним твором: скласти коментар режисера до окремих картин, дій твору. Опираючись на монологи, діалоги, учні будуть прагнути уявити поведінку героїв, пояснити їхні вчинки, прокоментувати динаміку змін, що сталися протягом певної дії.

Варто використовувати на завершальному етапі вивчення драматичного тексту різноманітні види письмових робіт: твори на літературні теми (аналіз ідейного змісту п'єси, роботи узагальнювального характеру за творчістю кількох драматургів), твори-роздуми з літературно-публіцистичними відступами на матеріалі безпосередніх вражень від прочитаного, відгуки, рецензії на переглянуті спектаклі тощо.

Отже, який би шлях опрацювання драматичного твору не обрав учитель, йому слід пам'ятати: драма – особливий рід літератури, яка потребує, окрім проникнення в конфлікт і стеження за дією, унаочнення та зв'язку з театром.

Література

1. Ситченко А. Особливості аналізу драматичного твору в школі. *Українська мова і література в школі*. 2004. № 5.
2. Мороз Л. Драма. *Енциклопедія Сучасної України* / ред.: Дзюба І. М., Жуковський А. І., Железняк М. Г. та ін. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2008. URL: <https://cutt.ly/iJaNwBp> (Дата звернення: 26.05.2022).
3. Денисюк Л. Як народжується художній твір? Урок з розвитку зв'язного мовлення – творча лабораторія у 9 класі. *Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2008. № 2. С. 34 - 41.
4. Сухомлинський В. Серце віддаю дітям / за ред. О. Сухомлинської. Харків : Акта, 2012. 545 с.
5. Падалка Н., Цимбалюк В. Вивчення драматичних творів. Київ, 1984. 160 с.

Денисюк Вікторія – здобувач ступеня вищої освіти бакалавра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: сучасні технології навчання на уроках української літератури.

Науковий керівник – старший викладач Пойда О. А.

Мар'яна Івацко

ЗАСТОСУВАННЯ YOUTUBE НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ У СТАРШІЙ ЛАНЦІ

Актуальність. Осучаснення засобів навчання, оперування останніми інноваціями та інформаційними технологіями є одним із пріоритетних напрямків удосконалення освіти в Україні, метою якої є підготовка